

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Petri De Dusburg, Ordinis Teutonici Sacerdotis, Chronicon
Prussiae**

Petrus <de Dusburg>

Francofurti ; Lipsiae ; Regiom. Pruss., 1679

Cap. II. Descriptio Terrae Prussiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11850

*Hermannus de Saltza Magister Generalis Ordinis Teut.
Hermannus de Balke Magister Provincialis in Prussia.*

nos transiissent. Quo tempore etiam Elbingensis, Gedanensis, Birglauensis, Papaviensis aliaque arces destructæ sunt. *Vid. Schuz. lib. 5. Chron. Pruss. 196. seqq.*

CAP. II.

Descriptio Terræ Prussiae.

Terra Pruschiæ pro terminis suis, intra quos constituta est, habet (a) Wiselam, (b) Mare salsum, (c) Memelam, (d) Terram Ruschiæ (e) Ducatum Masovia & Ducatum (f) Dobrinensem. Wissela est aqua fluens de Cracovia in terram (g) Pomeraniæ circa castrum (b) Danczke, intrans mare, dividens Poloniam & Pomeraniam à Pruschia. Memela etiam est fluens aqua, descendens de Regno Russiæ circa castrum & civitatem Memelberg intrans mare, ipsam Ruschiam Lethoviam & (i) Curoniam dividens etiam à Pruschia. (k)

ANIMADVERSIONES.

AD CAP. II.

- (a) Alii amnem illum vocant Istulam, alii Instulam, alii Justulam, Justillam alii. *Vid. Æn. Sylv. in Corp. Hist. Polon. Tom. I, pag. 4. Jodocus Ludovicus Decius in Antiquit. Polon. Alii ex Polonico eum vocant Vislam. Pomponius Mela eum vocat Visulam lib. 3. de Situ Orbis cap. IV. Sed rectius vocatur Vistula. Vid. Ptolemæus lib. 3. Geogr. cap. 5. Plinius lib. 4. Nat. Hist. cap. 13. 14. Solinus Cap. 23. Conf. & Henneb. de Fluminibus Prussia pag. 25.*
- (b) Antiquitus Sinus Codanus, mare Venedicum, item Svevicum, hodie Balticum. *Vid. Ptolemæus lib. 2 Tacitus lib. de Morib. Germ. Batavi Germanicè mare hoc appellarunt die Ost-See i. e. mare Orientale, quia ipsis est versus Orientem.*
- (c) Ptolemæo dicitur Chronus. Non desunt tamen, qui per Chronum Ptolemæi Pregelam, sive ut antiquitus appellari solebat Prigoram volunt

Hermannus de Salza Magister Generalis Ord. Teutonici.
Hermannus de Balke Magister Provincialis in Prussia.

volunt intelligi. Illi verò qui Chronum Ptolemæi Passariam amnem, qui Brunsbergam amnem præterlabitur, interpretantur, prorsus non sunt audiendi, quoniam amnis ille multo est obscurior, quam ut in censum illum possit referri.

(d) Per Russiam hic fortasse intelligit Podlachiam & Lithvaniam partem, quæ attingunt Præfecturas Liccensem & Marggraboviensem, sive ut vulgò vocant Olecensem in Prussia, inter Memelam amnem & Masoviam. Dicitur autem ea pars Imperii Polonici Russia, quia antiquissimis temporibus Russis fuit subiecta. Magna etiam Lithvaniam pars hodieque lingvâ Russicâ utitur. Sed & hodiè quod mireris, in Magno Ducatu Lithvanico Decreta in Judiciis aliaque Acta publica lingvâ Russicâ scribuntur, ut à nobis alibi probatum est.

(e) MASOVIENSIS Ducatus secundum quosdam à Massagetis sortitus est nomen *Vid. Æneas Sylvius loco cit. Stanisl. Sarnicius lib. 1. Annal. Polon. pag. 34.* Alii à Maslao Pincerna Mieceslai II. Regis Polonia, qui Sec. XI. Masoviam Regi suo ereptam suo nomine appellavit. Sic vulgò Poloni Scriptores. Primus autem Dux Masovia legitimus est Conradus ille, qui Ordinem Teutonicum in Prussia, evocavit. Hic enim cum Masovia Ducatum à Lesco Albo Fratre adeptus esset, transmisit eum ad posteros suos, penes quos etiam mansit, usque ad Sigismundi I. Regis Polonia tempora. Sed de eo Vide Scriptores Polonicos.

(f) DOBRINENSIS Ducatus est ad Vistulam, Culmensem Provinciam attingens.

(g) POMERANIA à Slavis eo nomine vocata, quoniam ad mare sita est. *Pomorzanie* namque dicuntur Polonis populi maritimi. Quapropter etiam Vincentius Kadlubko Pomeraniam frequenter appellat MARITIMAM. Vide *Origines Pomeranicas meas.*

(h) DANTISCI sive GEDANINIUSquam aliàs facit mentionem Dusburgius noster. An quia Gedanum tunc extra Prussia in solo Pomeranico censebatur? Ast negari non potest, etiam Dusburgii tempore Cruciferos sibi jus in magnam Pomeraniam partem & præcipuè in urbem Dantiscanam arrogasse, uti in Animadversionibus ad

*Hermannus de Saltza Magister Generalis Ord. Teutonici.
Hermannus de Balke Magister Provincialis in Prussia.*

cap. CCVIII. dicitur. Dicendum itaque est Dusburgium hanc
omifisse, quoniam urbs Gedanensis tunc temporis fuerat exigua
& forsan tota lignea, quæ deinceps Ordo Teutonicus & amplia-
vit & magnificè exornavit. Aut dici potest Dusburgensem illam
de industria præterisse, etiam si fuerint quamplurima & eo tem-
pore de ea notanda, ne aut Cruciferos tunc jus in eam partem Po-
meraniæ prætendentes: aut Pontificem Romanum (qui hoc in
puncto Cruciferorum acta non probabat) offenderet. Et certe
hoc suspicari vel inde licet, quod Dusburgensis nihil de bellis Po-
meranicis suo fermè tempore gestis in Chronico hoc habet. An-
tiquam esse hanc, de qua loquimur, urbem, apparet ex Anonymo
quodam vitæ S. Adalberti (qui in Prussia prope oppidum Fisch-
hausen hodiè dictum ab Ethnicis Prussis Sec. X. interfectus est
Scriptore, ipsi Adalberto coævo, apud quem jam fit mentio urbis
Gedaniæ. Tribuitur scriptum hoc, sive Vita illa, à quibusdam
Cosinæ Pragensi, cujus etiam Chronico annectitur; Sed perpe-
ram. Illi itaque qui Originem urbis Gedanensis rejiciunt ad An-
no 1185. quo ipsam Subislaum Ducem Pomeraniæ condidisse ferunt
intelligendi sunt de Instauratione, aut amplificatione urbis. Mona-
sterium autem Olivense dubio proculerexit dotavitque Subislaus
ille, qui primus ex Ducibus Pomeraniæ Christo nomen dedit (vi-
delicet An. 1170.) ut ex monumentis Olivensibus probat Caspar
Schuz. lib. 1. Chron. Pruss. fol. 11. a. Conf. & Philippus Cluverus
lib. 3. German. Antiq. cap. 34. Cum Ordo Teutonicus eam urbem
cum castro sibi subjecisset, adjecit circa An. 1311. Civitatem, quæ
nunc vocatur Principalis (Die rechte Stadt) & quidem primò
totam ligneam, ut vult Albertus Cranzius lib. 10. Wandalie cap.
26. pag. 249. Vid. Schuz. lib. 2. Chron. Pruss. fol. 55. b. Hæc Civi-
tas Principalis Anno 1343. cœpit muro cingi, ut ex inscriptione ve-
tusta in templo B. Virginis cognoscimus, quæ sic se habet: Anno
Domini MCCCXLIII. feria quarta post Latære positus est primus la-
pis muri civitatis Dantzæ & postea proximâ feriâ sextâ positus est
primus lapis muri Ecclesiæ B. Virginis Mariæ, cujus dedicatio cele-
brabitur Dominicâ proximâ post Festum Nativitatis Mariæ. Vid.
Schuz.

Hermannus de Salza Magister Gen. Ord. Teutonici.

Hermannus de Balke Magister Provincialis in Prussia.

Schuz. fol. 71. a. Nova Civitas Gedanensis (Die junge Stadt) condita est ad Vistulam à Conrado de Wallenrod Magistro Ordinis Teutonici circa An. 1390. *Vid. Schuz lib. 2. Chron. fol. 87. b. & 88. a.* Destrueta autem est Civitas nova circa An. 1455. cum Prussii jugum Cruciferorum excussissent. *Schuz. lib. 5. Chron. Pruss. fol. 210. b. & 211. a.* Eodem tempore destruetta est arx Gedanensis, quam Subislaus Dux Pomeraniæ susceptâ religione Christiana simul cum Veteri civitate condiderat, aut etiam à Danis destruettam instauraverat. Unde porro nomina GEDANUM & DANTISCUM (Danzig) originem traxerint, variant auctorum sententiæ. Alii à Germanico verbo *Danzen* i. e. Saltare hoc deducunt, eo quod choreas ducendo incolæ ejus loci Principem suum nomine Hugel interfecerant. *Vid. Schuz. lib. 1. Chron. fol. 6. & 7.* Alii putant à Danze genero Hageii Principis. Alii à captura piscium, quasi den Zug. *Vid. Henneb. voce: Danzig.* Alii à Sinu Codano, cui adjacet à Gothis sive Gethis & Danis conditoribus alii deducunt. *Vid. Cranzius lib. 6. Wandal. cap. 7. Isaacius Pontanus lib. 6. Rerum Danicarum ad An. 1165. Philipp. Cluverus lib. 3. Germ. Antiq. cap. 34. & lib. 1. cap. 26.* Cum primis verò Chronicon Gedanense MS. Reinholdi Kurike Urbis Gedanensis Secretarii *lib. 1.* ubi de origine & nomine dictæ urbis plusscula habentur.

(i) Curonorum jam meminit Adamus Bremensis Sec. XI. Scriptor in *lib. de Situ Daniae & reliquorum Septentrionalium Regionum cap. 223. pag. 145.*

(k) Omissa hic quædam sunt incuriâ librarii, quæ neque in Codice Elbingensi reperiuntur. Nam postquam Auctor generatim Prussiae fines designasset, incipit deinceps speciatim de singulis paulò fusius differere. Et quidem de Wisela sive Vistula ut de primo termino, & de Memela, ut de secundo termino, quædam adjecit. Restat igitur tertius & quartus terminus, de quibus hic nihil reperitur. Sed Jeroschimus hoc videtur in Dusburgensi legisse. Hic enim sequentia in suâ versione Germanicâ addit:

So ist das Meer die dritte Wand

Und die vierte jene Land

Die davor gemeinet sin

Duzen, Masau und Dobrin.

CAP.